Puistolahti, Tötterman 4.5.2026 186/04.01.00/2026

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kokous 5.5.2026 klo 12.15

Asia: HE 74/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

KT pitää perusteltuna hallituksen esitysluonnoksen tavoitetta selkeyttää kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuutta sekä niiden rahoitusta. Esitysluonnoksen mukaisesti kotoutumiskoulutuksen päällekkäistä rahoitusta purettaisiin. Kunnille säädetään lisäksi uusia tehtäviä ja osaa aiemmista 1.1.2025 kunnille siirtyneistä tehtävistä tarkennetaan.

Esitysluonnoksessa esitettyjen muutosten myötä kunnille lisääntyvien tehtävien kuluihin tulee varata riittävät resurssit sekä koulutuksen järjestämiseen että siitä aiheutuviin hallinnollisiin lisäkustannuksiin.

KT muistuttaa, että työvoimapalveluiden ja työttömyysturvan nykyinen rahoitusjärjestelmä luo kunnille merkittävän suhdanneriskin. Kun työttömyys kasvaa, kunnille kohdistuu suurempi rahoitusvastuu etuusmenoista. Tällöin rahoitusta joudutaan käyttämään aktiivisten työllisyys- ja kotoutumispalvelujen sijasta etuusmenojen kattamiseen. Tämä voi heikentää erityisesti kotoutuja-asiakkaiden palveluiden saatavuutta juuri niissä tilanteissa, joissa palvelutarve kasvaa.

Samanaikaisesti rahoitusmallin muutos, jossa kotoutumiskoulutuksen rahoitusta siirretään osaksi kuntien peruspalvelujen valtionosuutta, muuttaa rahoituksen kohdentumisen logiikkaa. Vaikka muutos voi lisätä järjestelmän selkeyttä, siihen liittyy riski siitä, että rahoitus ei kohdennu riittävästi niihin kuntiin, joissa kotoutumispalveluiden tarve on suurin. Tämä voi lisätä alueellista eriytymistä ja heikentää palveluiden saatavuutta erityisesti niillä alueilla, joissa maahanmuuttajien määrä on pienempi mutta yksilölliset palvelutarpeet ovat suuria.

KT pitää tärkeänä, että uudistuksen vaikutukset heikoimmassa asemassa oleviin kotoutuja-asiakkaisiin arvioidaan perusteellisesti. Kotoutujan oman vastuun korostaminen voi olla perusteltua silloin, kun palvelut ovat tosiasiallisesti saatavilla ja

asiakkaalla on edellytykset osallistua niihin. Ilman riittävää ohjausta, kielikoulutusta ja monialaista tukea vastuun korostaminen voi kuitenkin heikentää erityisesti vähän koulutettujen, luku- ja kirjoitustaidottomien sekä muiden haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden asemaa.

Esitysluonnoksessa korostetaan hallinnollisen taakan keventämistä, mutta samanaikaisesti kuntien ja työvoimaviranomaisten vastuulle siirtyy uusia tehtäviä, kuten lukutaitokoulutuksen järjestäminen sekä koulutusten hankintaan ja kilpailutukseen liittyvät prosessit.

Ehdotettujen muutosten tarkoituksena on vahvistaa kuntien roolia kotoutumisen ja työllistymisen edistämisessä sekä parantaa työnhakijoina oleville kotoutuja-asiakkaille tarjottavaa lukutaitokoulutusta säätämällä lukutaitokoulutuksen järjestämisvastuu kunnan työvoimaviranomaiselle. Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan tavoitteena on, että 40-vuotiaat ja tätä vanhemmat ohjattaisiin pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena järjestettävään kototutumiskoulutukseen tai tarvittaessa lukutaitokoulutukseen. Esityksen tavoitteena on lisäksi varmistaa, että kotoutuminen on mahdollista molemmilla kotimaisilla kielillä hallitusohjelman mukaisesti. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteena on, että noin 5–10 prosenttia kotoutuu ruotsin kielellä.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan vapaan sivistystyön toimijoiden järjestämä koulutus on keskeinen erityisesti ruotsinkielisessä kotoutumiskoulutuksessa ja luku- ja kirjoitustaidon koulutuksessa. Vapaan sivistystyön luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opiskelijoista 66 prosenttia opiskeli vuonna 2023 kansalaisopistoissa ja 22 prosenttia kansanopistoissa. Vuonna 2024 luku- ja kirjoitustaidon opiskelijoista noin 73 prosenttia opiskeli kansalaisopistoissa ja noin 15 prosenttia kansanopistoissa.

Palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmasta esitykseen sisältyy riskejä. Lukutaitokoulutuksen järjestämisvastuun siirto kunnille ja työvoimaviranomaisille tuo merkittäviä uusia vastuita, erityisesti koulutuksen hankinnan suunnittelussa ja toteutuksessa mikä edellyttää osaamisen vahvistamista, riittäviä resursseja ja uusia selkeitä toimintamalleja.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan täydentävästä toimeentulotuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta aiheutuneiden kustannusten, vastaanottoon varautumisen kustannusten sekä ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta luovuttaisiin. Täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta aiheutuneiden kustannusten sekä ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta luopuminen eivät tuottaisi esitysluonnoksen mukaan säästöä, koska niiden osalta rahoitus siirrettäisiin hyvinvointialueille, mutta säästöä syntyisi hallinnollisen työn vähenemisestä. Loput säästöistä toteutettaisiin tekemällä tasoleikkaus kunnille, hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksettavaan laskennalliseen korvaukseen. Tällä ei hallituksen esitysluonnoksen mukaan ole vaikutusta laskennallisen korvauksen

vuotuiseen määrään, vaan laskennallisen korvauksen määrästä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Säästöt huomioitaisiin osana asetusvalmistelua.

KT toteaa, että esityksessä osa kustannuksista siirretään kunnista hyvinvointialueille ilman, että kokonaiskustannukset tosiasiallisesti vähenevät, vaan säästöt perustuvat pääosin hallinnollisen työn kevenemiseen. Samanaikaisesti merkittävä osa säästöistä toteutetaan kohdistamalla tasoleikkaus kunnille, hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan maakunnalle maksettaviin laskennallisiin korvauksiin.

KT pitää ongelmallisena, että säästöjä toteutetaan rahoitustasoa leikkaamalla tilanteessa, jossa palvelutarpeet eivät vastaavasti vähene. Tämä lisää riskiä siitä, että rahoitus ei kata palvelujen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi se, että korvaustasosta säädetään asetuksella, heikentää rahoituksen ennakoitavuutta ja vaikeuttaa kuntien ja hyvinvointialueiden talouden pitkäjänteistä suunnittelua.

Esitysluonnoksessa edotetaan ihmiskaupan uhreille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten rahoitusta siirrettäväksi hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen. KT pitää tärkeänä varmistaa, että siirrettävä rahoitus vastaa palveluiden todellisia kustannuksia ja kohdentuu tosiasiallisesti niiden hyvinvointialueiden tarpeisiin, joille ihmiskaupan uhrien palvelujen järjestämisvastuu käytännössä painottuu.

Lisäksi erityiskustannuskorvausten hakemiseen liittyvät ongelmat jäävät esityksessä ratkaisematta. Nykyinen järjestelmä on osoittautunut hallinnollisesti raskaaksi ja osin toimimattomaksi, mikä on johtanut osin siihen, että kunnille ja hyvinvointialueille kuuluvia korvauksia jää hakematta. Tämän korjaaminen olisi keskeistä rahoitusjärjestelmän oikeudenmukaisuuden ja toimivuuden kannalta.

KT pitää tärkeänä, että kotoutumisen edistämisessä monialainen yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on saumatonta, vaikka sosiaali- ja terveyspalveluista säädetään erillisessä lainsäädännössä, kotoutuminen edellyttää käytännössä kuntien, työvoimaviranomaisten ja hyvinvointialueiden yhteensovitettua toimintaa.

KUNTA- JA HYVINVOINTIALUETYÖNANTAJAT KT

johtava työvoimapolitiikan asiantuntija Patrik Tötterman

työvoimapolitiikan ja kansainvälisen rekrytoinnin asiantuntija Assi Puistolahti